

ชาตินิยมชาวจีนมลายา: การเคลื่อนไหวใน ดินแดนอพยพและความผูกพันกับมาตุภูมิ กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงสมัยการได้รับ เอกราชของสหพันธรัฐมลายา ค.ศ. 1957

อภิชา บุตติพงษ์พิสิฏฐ*

บทคัดย่อ

ความรู้สึกทางเชื้อชาตินิยมของชาวจีนในมลายาเป็นผลจากการการปลุกเร้าจิตสำนึกความเป็นชาวจีนที่เกิดขึ้นภายในดินแดนอพยพ กระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อปลุกฝังแนวความคิดและวัฒนธรรมจีนในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทำให้ชาวจีนอพยพเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งยังรับรู้และมองเห็นตัวตนที่มีความผูกพันกับชาวจีนในแผ่นดินใหญ่ ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้ชาวจีนอพยพในมลายาเริ่มมองเห็นความสำคัญของมาตุภูมิในฐานะที่จะช่วยปกป้องผลประโยชน์ของตนในขณะที่อาศัยอยู่ในดินแดนอพยพและต้องการเข้าร่วมสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มปฏิรูปและปฏิวัติเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของแผ่นดินเกิด

อย่างไรก็ตาม ชาวจีนในมลายาเริ่มให้ความสำคัญกับแผ่นดินใหญ่ลดลงในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อเกิดปัญหาการแบ่งแยกเชื้อชาติในยุคการประกาศเอกราชของสหพันธรัฐมลายา พลังทางเชื้อชาตินิยมของชาวจีนอพยพที่เคยยึดมั่นกับการเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินใหญ่จึงแปรเปลี่ยนเป็นการแสดงตนเป็นพลเมืองของมลายาและเรียกร้องสิทธิประโยชน์ที่เท่าเทียมกันกับชาวพื้นเมือง

คำสำคัญ: เชื้อชาตินิยมชาวจีนโพ้นทะเล, ขบวนการปฏิรูปลิมบุนเค็ง, ชาวจีนในมลายา

Abstract

This article looks at the transitional nature of overseas Chinese nationalism in Malaya. In the late nineteenth century, nationalism emerged from local movements, reviving traditional Chinese culture in the overseas communities. Chinese migrants, originally separated by different provinces of origin and dialects, now identified as “Chinese” linked to a single homeland. This led the overseas Chinese in Malaya to participate in the reform movement and revolution in China, aiming to achieve prosperity in the motherland.

* อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

In the middle of the twentieth century, however, there was a decline in the Chinese migrants' focus on and relationship with their homeland. The British plan for independence in Malaya, along with the pro-Malay policies, led to discrimination between Malays and immigrants. This provoked the Chinese communities into protecting their rights and economic advantages, now identifying as a part of Malayan society entitled to the rights granted to all Malaysian citizens.

Keywords: Overseas Chinese nationalism, Lim Boon Keng's reform movement, Chinese in Malaya

เมื่อก้าวถึง “ชาตินิยม” โดยทั่วไปหมายถึง ความรักดีต่อชาติ การต่อสู้เพื่อชาติ และจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่มีชนบประเพณี ภาษา และความผูกพันร่วมกัน¹ ในประวัติศาสตร์ยุโรปนั้นมีการแสดงออกทางชาตินิยมอย่างชัดเจนจะเห็นได้จากการปฏิวัติฝรั่งเศสที่ส่งผลให้การปกครองในระบบเก่าต้องยุติลง ปัญหาจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายใต้การปกครองของราชวงศ์บูร์บอง (Bourbon Dynasty) และความเป็นอภิสิทธิ์ชนของคนส่วนน้อยในระบบสังคมแบบฐานันดร ส่งผลให้เกิดขบวนการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงสู่ระบอบใหม่ที่ดีกว่า การปฏิวัติในครั้งนั้นแสดงให้เห็นถึงการรวมพลังของชาวฝรั่งเศสที่มีความรู้สึกเป็นพลเมืองของชาติจึงต้องการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมและสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั้งมวลในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน นอกจากนี้การแสดงออกทางชาตินิยมยังหมายถึง การรวมดินแดนซึ่งมีคนเชื้อชาติเดียวกันหรือวัฒนธรรมเดียวกันเพื่อก่อตั้งรัฐชาติดังเช่นกรณีการรวมชาติอิตาลีในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19

สำหรับในเอเชียและแอฟริกา การแสดงออกทางชาตินิยมเกิดขึ้นในราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 และเข้มข้นขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ขบวนการชาตินิยมเพื่อเรียกกองอิสระภาพต่อต้านจักรวรรดินิยมซึ่งส่งผลให้เกิดรัฐเอกราชใหม่ที่หลุดพ้นจากการปกครองของคนต่างเชื้อชาติต่างภาษา และขบวนการชาตินิยมของชนชั้นปัญญาชนหัวก้าวหน้าที่ต้องการพัฒนาชาติทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อแสดงถึงความเจริญทัดเทียมนานาชาติ

แม้การแสดงออกทางชาตินิยมในยุโรป เอเชีย และแอฟริกาจะมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ การก่อตัวของขบวนการชาตินิยมที่เป็นการเคลื่อนไหว “ในมาตุภูมิ” หรือดินแดนบ้านเกิดของตน แต่หากพิจารณาถึงการแสดงออกทางชาตินิยมของ “ชาวจีนโพ้นทะเล” จะเห็นว่า การก่อตัวของขบวนการชาตินิยมเกิด “นอกมาตุภูมิ” คนจีนเหล่านี้อพยพออกมาด้วยปัญหาภายในแผ่นดินใหญ่และถูกตัดขาดจากความคุ้มครองของราชสำนักมาเป็นเวลานาน จึงน่าสนใจว่าความรู้สึกชาตินิยมที่ยึดมั่นกับเชื้อชาติและบ้านเกิดเมืองนอนของตนนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ทั้งๆ ที่ชาวจีนอพยพรวมถึงทายาทรุ่นหลังอาศัยอยู่ในดินแดนอพยพมาตลอด การอธิบายประเด็นดังกล่าวนี้จะยกกรณี ชาวจีนในอาณานิคมมาลายา มาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นดินแดนที่มีชาวจีนอพยพเข้าไปอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งขบวนการชาตินิยมของชาวจีนกลุ่มนี้ยังมีบทบาทโดดเด่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การศึกษาเกี่ยวกับชาตินิยมชาวจีนในมาลายาที่ผ่านมามีการศึกษาในประเด็นต่างๆ มากพอสมควร โดยเฉพาะในยุคสมัยการปฏิวัติเพื่อต่อต้านราชวงศ์ชิง ซึ่งได้มีการหยิบยกเรื่องราวการปลุกกระดมเพื่อเข้าร่วมการปฏิวัติในแผ่นดินใหญ่ขึ้นมาอภิปราย แต่การศึกษาส่วนมากยังขาดการอธิบายถึงการก่อเกิดและลักษณะของชาตินิยมชาวจีนในมาลายาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับดินแดนอพยพหรือที่เรียกกันว่า host country

¹ Mackerras, Colin. (1998). *China in Transformation, 1900–1949*. p. 5. และอุษณีย์ วรรณสูตร; และพัชรี สีโรรส. (2516). *พื้นฐานการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. หน้า 125.

ตั้งนับบทความนี้จึงต้องการอธิบายพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของขบวนการชาตินิยมชาวจีนในมลายา ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงทศวรรษ 1950 ซึ่งเป็นสมัยที่อาณานิคมแห่งนี้ได้รับเอกราช

การอพยพและวิถีชีวิตของชาวจีนในอาณานิคมมลายา

อาณานิคมมลายา (British Malaya) คือพื้นที่อาณานิคมอังกฤษบริเวณคาบสมุทรมลายู ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ Straits Settlements ประกอบด้วย ปีนัง (Penang) สิงคโปร์ (Singapore) และมะละกา (Malacca) พื้นที่ส่วนนี้มีความสำคัญในด้านการเป็นศูนย์กลางอำนาจและเศรษฐกิจของอังกฤษบริเวณเส้นทางการค้าจีน-อินเดีย พื้นที่ส่วนที่สอง คือ Federated Malay States ประกอบด้วยรัฐเปรัก (Perak) สลังงอร์ (Selangor) เนกรีเซมบิลัน (Negri Sembilan) และปาหัง (Pahang) พื้นที่ส่วนนี้พัฒนาเป็นแหล่งลงทุนของนักลงทุนจีนและตะวันตกที่เข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุก ไรยาสูบ สวนยางพารา รวมถึงพืชเศรษฐกิจอื่นๆ พื้นที่ส่วนสุดท้ายคือ Unfederated Malay States ประกอบด้วยรัฐยะโฮร์ (Johor) ไทรบุรี (Kedah) กลันตัน (Kelantan) ตรังกานุ (Trengganu) และปะลิส (Perlis)

ในมลายวนั้น มีชาวจีนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลานานแล้วก่อนที่จะอังกฤษจะเข้ามายึดครองชาวจีนจากมณฑลฝูเจี้ยน (Fujian) และกว่างตง (Guangdong) เริ่มอพยพเข้ามาและอาศัยความชำนาญในการทำการค้าและเดินเรือเข้ามาตั้งหลักแหล่งที่มะละกาภายหลังการยึดครองของโปรตุเกสใน ค.ศ. 1511 ต่อมาชาวจีนจากทั้งสองมณฑลอพยพเข้ามามากขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 เนื่องจากราชวงศ์ชิง (Qing Dynasty ค.ศ. 1644-1912) ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในจีนได้เช่น ภัยพิบัติ การเพิ่มขึ้นของประชากรที่สูงเกินไป และการขาดแคลนที่ดิน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ชาวจีนจำนวนมากที่ไม่สามารถอดทนต่อภาวะทุุกข์ยากเริ่มก่อกบฏเช่น กบฏดอกบัวขาว (White Lotus Rebellion ค.ศ. 1796-1804) กบฏไท่ผิง (Taiping Rebellion ค.ศ. 1850-64) และกบฏเหียน (Nian Rebellion ค.ศ. 1853-1868) เพื่อเรียกร้องการแก้ปัญหาจากราชสำนักชิง ในขณะที่ชาวจีนบางส่วนตัดสินใจอพยพออกสู่ดินแดนภายนอกในลักษณะเสื่อผืนหมอนใบเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า โดยส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาทำการค้าในสิงคโปร์และปีนังจนกลายเป็นประชากรหลักของเมืองท่าทั้งสองแห่งนี้¹ บางส่วนเข้าไปลงทุนทำเหมืองแร่ในเปรัก สลังงอร์ และตรังกานุ² นอกจากนี้การขยายตัวทางเศรษฐกิจในระบบอาณานิคมก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้ชาวจีนอพยพออกจากแผ่นดินใหญ่และกลายเป็นกลุ่มแรงงานที่เป็นที่ต้องการของอาณานิคม³

ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในมลายาแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกเป็นชาวจีนที่มีบรรพบุรุษอพยพมาอยู่ในมลายาและแต่งงานกับหญิงพื้นเมือง ชาวจีนกลุ่มนี้เรียกกันว่า Straits-born Chinese จะเป็นกลุ่มที่รับวัฒนธรรมชาวพื้นเมืองมาผสมผสานกับวิถีชีวิตและการศึกษาแบบตะวันตก ส่วนมากเป็นพ่อค้าร่ำรวยส่งลูกหลานเรียนหนังสือในโรงเรียนระบบอังกฤษและส่งไปศึกษาต่างประเทศ กลุ่มที่สองคือ ชาวจีนอพยพซึ่งมีทั้งพ่อค้าที่ได้รับการศึกษาตามแบบวัฒนธรรมจีนและลูกจ้างแรงงานที่อพยพมาแสวงหาโอกาสใหม่ๆ ชาวจีนเหล่านี้แยกกันเป็นกลุ่มย่อยๆ ให้ความช่วยเหลือกันในกลุ่มพวกพ้องโดยแบ่งตามภูมิภาคภาษาถิ่น (dialect)⁴ แต่ละกลุ่มจะมีพี่ใหญ่คอยดูแลแบบพี่น้องในระบบกึ่งสิ ชาวจีนที่อยู่มาก่อนจะช่วยชาวจีนที่อพยพ

¹ Wang Gungwu. (1959). *A Short History of the Nanyang Chinese*. p. 18.

² Reid, Anthony. (2015). *A History of Southeast Asia: Critical Crossroads*. pp. 191-193.

³ McKeown, Adam. (2001). *Chinese Migrant Networks and Cultural Change: Peru, Chicago, Hawaii, 1900-1936*. p. 61.

⁴ Yong, C. F. & R. B. McKenna. (1990). *The Kuomintang Movement in British Malaya, 1912-1949*. p. 4.

มาใหม่ในเรื่องที่พักอาศัย การทำงาน ความเป็นอยู่ทั่วไป จนในระยะต่อมาเมื่อแรงงานชาวจีนมีความสำคัญและอพยพเข้ามามากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 1850 การดูแลปกครองในลักษณะที่น้องจึงกลายเป็นการปกครองที่มีการแบ่งลำดับชั้นและมีความเข้มงวด¹ ในระยะแรกกงสีไม่ได้สร้างปัญหาให้กับอังกฤษมากนัก อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายการปกครองตนเองในระบบกัปตันจีน (Chinese Kapitan System)² ที่เปิดโอกาสให้ชาวจีนปกครองกันเองโดยมีหัวหน้าแยกตามกลุ่มภูมิลำเนาเช่น หัวหน้ากลุ่มฮกเกี้ยน กลุ่มแต้จิ๋ว ซึ่งทางอาณานิคมจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของชุมชนชาวจีน

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการแบ่งแยกและปกครองดังกล่าวต่อมาเริ่มสร้างปัญหา เนื่องจากการให้ความคุ้มครองคนในสังกัดโดยใช้ความรุนแรงจนเกิดเหตุวิวาทในหมู่ชาวจีนหลายครั้ง อังกฤษจึงต้องเข้ามาควบคุมชุมชนจีนมากขึ้น เพื่อไม่ให้ส่งผลต่อความสงบภายในและเป็นอุปสรรคต่อการลงทุนในระยะที่เศรษฐกิจอาณานิคมกำลังขยายตัว อังกฤษได้ผลักดันมาตรการต่างๆ ออกมาปราบปรามการใช้ความรุนแรง มาตรการที่สำคัญคือ การใช้ระบบการคุ้มครองชาวจีน (The Chinese Protectorate 1877)³ ตามระบบนี้รัฐบาลอาณานิคมจะแต่งตั้งข้าหลวงชาวอังกฤษที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนและมีความรู้ด้านขนบธรรมเนียมจีนมาดูแลชาวจีนในฐานะผู้อารักขา (Protector) เพื่อทดแทนการคุ้มครองในระบบสมาคมลับ ต่อมาอังกฤษได้ประกาศกฎหมายสมาคม (The Societies Ordinance 1889) โดยระบุให้สมาคมลับใหม่หลายอย่างเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หากชาวจีนต้องการจัดตั้งสมาคมในรูปแบบใดๆ ต้องขอจดทะเบียนกับทางอาณานิคมก่อน⁴

จากลักษณะการรวมกลุ่มภายในชุมชนชาวจีนทั้งในรูปแบบกงสีและสมาคม จะเห็นว่าชุมชนชาวจีนแบ่งแยกเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่มีได้การติดต่อสัมพันธ์กันมากนัก จนกระทั่งในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนจีนในมลายาจึงพัฒนาสู่การรวมตัวกันโดยไม่แบ่งแยกภูมิลำเนาและภาษาถิ่น เกิดเป็นความรู้สึกของชนร่วมเชื้อชาติเดียวกันซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออกทางชาตินิยมในเวลาต่อมา

ชาตินิยมชาวจีนในมลายา: ความเป็นหนึ่งทางเชื้อชาติและความผูกพันกับมาตุภูมิ

เมื่อกล่าวถึงชาตินิยมชาวจีนอพยพในมลายา เรามักนึกถึงการแสดงพลังที่ถูกปลุกเร้าให้เข้าร่วมการปฏิวัติของซุนยัตเซ็น (Sun Yatsen) และการรณรงค์ต่อต้านญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเหตุการณ์ทั้งสองนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกชาตินิยมของชาวจีนอพยพที่ผูกพันกับมาตุภูมิอย่างชัดเจน สิ่งที่น่าสังเกตคือ ความรู้สึกดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไรทั้งๆ ที่ชาวจีนในมลายาได้หลบหนีมาจากปัญหาบีบคั้นในแผ่นดินใหญ่และถูกตัดขาดจากการคุ้มครองของทางการจีนมาเป็นเวลานาน ทางราชสำนักชิงเองก็เห็นว่าการอพยพออกจากมาตุภูมิเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและอาจนำไปสู่การชองสุ่มคิดโค่นล้มราชบัลลังก์ ดังนั้นจึงถือว่าผู้อพยพเป็นกบฏ ไม่นอญญาติให้กลับเข้ามาและไม่ให้ความช่วยเหลือหรือความคุ้มครองใดๆ⁵ ชาวจีน

¹ Yen Ching-Hwang. (2008). *The Chinese in Southeast Asia and Beyond: Socio-Economic and Political Dimensions*. pp. 120-121.

² Wu Xiao An. (2010). *Chinese Business in the Making of a Malay State, 1882 - 1941: Kedah and Penang*. p. 24.

³ Chong, Alan. (2015). *Great Peranakans: Fifty Remarkable Lives*. p. 20.

⁴ C. F. Yong. (1991). *Chinese Leadership and power in Colonial Singapore*. p. 101. และ *กวาดล ทรงประเสริฐ. (2547). จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*. p. 100.

⁵ Zheng, Liren. (1997). *Overseas Chinese Nationalism in British Malaya, 1894-1941*. pp. 62-63.

อพยพจึงต้องพึ่งตนเองจนในบางครั้งทำให้ความรู้สึกผูกพันกับมาตุภูมิลดลงไป นอกจากนี้ชาวจีนใน มลายา ยังถูกล่อหลอมด้วยวัฒนธรรมของเจ้าอาณานิคมและชาวพื้นเมืองมาหลายชั่วอายุคน ส่งผลให้ชาวจีนจำนวนมากเริ่มปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมอังกฤษและมาเลย์ซึ่งถ่ายทอดมาพร้อมกับการศึกษาและสภาพแวดล้อมที่คลุกคลีกับชาวพื้นเมือง บางส่วนแต่งงานกับหญิงชาวมาเลย์และได้รับการถ่ายทอดวิถีการดำเนินชีวิตจนมีลักษณะแบบพื้นเมืองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งชาวจีนยังถือว่าตนเป็นคนในปกครองอังกฤษ และจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์อังกฤษ¹

จุดเริ่มต้นของความรู้สึกผูกพันกับดินแดนบ้านเกิดในกลุ่มชาวจีนอพยพในมลายาอาจกล่าวได้ว่าเริ่มขึ้นราวทศวรรษ 1870 เมื่อจีนดำเนินนโยบายสร้างตนเองให้เข้มแข็ง (Self-Strengthening ค.ศ. 1861-1895) ซึ่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์และเสริมสร้างกำลังกองทัพ ราชสำนักชิงจึงหันมาให้ความสำคัญกับชุมชนจีนในมลายาโดยแต่งตั้งกงสุลมาประจำที่ สิงคโปร์ใน ค.ศ.1877 เพื่อกระชับความสัมพันธ์และกระตุ้นจิตสำนึกชาตินิยมโดยแสดงเจตจำนงคือในการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองชาวจีนนอกประเทศ ปลุกฝังความรักภักดีต่อมาตุภูมิ และเริ่มเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในสังคมผู้อพยพ การกระตุ้นจิตสำนึกเพื่อช่วยเหลือมาตุภูมินี้ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง พ่อค้าจีนที่ร่ำรวยจากการทำธุรกิจใหม่ในมลายาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเนื่องจากจะได้รับการคุ้มครองจากราชสำนักแผ่นดินเองจะอยู่นอกมาตุภูมิ รวมทั้งได้รับประโยชน์ทางธุรกิจในจีน เช่น การได้รับเขตสัมปทานหรือได้รับโอกาสในการลงทุน และยังได้รับตำแหน่งพระราชทานจากองค์จักรพรรดิ พ่อค้าเหล่านี้เชื่อมั่นว่าความคุ้มครองจากราชสำนักที่พวกเขาได้รับนั้นจะเอื้อประโยชน์อย่างเต็มที่หากจีนพัฒนาเข้าสู่ความทันสมัย โดยการรับความสนับสนุนทางการเงินและการลงทุนจากพวกเขา

อย่างไรก็ตาม แม้จะเกิดความรู้สึกชาตินิยมในหมู่พ่อค้าจีนในมลายา ซึ่งเริ่มมองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของมาตุภูมิและต้องการช่วยให้บ้านเกิดของตนพัฒนาไปไกลยิ่งขึ้น แต่ชาวจีนอพยพในมลายาอีกจำนวนมากที่เป็นชนชั้นกลาง ลูกจ้าง และแรงงานยังไม่ได้เข้าถึงความรู้สึกชาตินิยมนี้ จนกระทั่งเกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มปฏิรูปทางสังคมนำโดยลิมบุนเค็ง (Lim Boon Keng ค.ศ. 1869-1957) เพื่อปลุกฝังวัฒนธรรมจีนและหลักคิดขงจื้อให้กับชาวจีนในมลายาในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชาวจีนในมลายาที่เคยแบ่งแยกเป็นกลุ่มๆ จึงเริ่มมองตนเองในฐานะ “ชนร่วมเชื้อชาติ” ที่มีวัฒนธรรมร่วมกันและสามารถรวมตัวกันได้มากขึ้น โดยมองข้ามความแตกต่างทางภูมิลำเนาและภาษาถิ่น

ขบวนการปฏิรูป (Reform Movement) ของลิมบุนเค็งเริ่มขึ้นประมาณ ค.ศ.1894² ลิมบุนเค็งกำเนิดที่ สิงคโปร์และได้รับการศึกษาในระบบอังกฤษ ต่อมาได้เข้ารับทุนควีน (Queen's Scholarship) ไปศึกษาต่อทางด้านแพทยศาสตร์ที่ประเทศอังกฤษ แม้ว่าลิมบุนเค็งจะเป็นคนในบังคับอังกฤษและเติบโตมากับวัฒนธรรมแบบตะวันตกรวมถึงครอบครัวที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวมาเลย์ แต่เขากลับเริ่มมองเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีจีน³ ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ต่างประเทศลิมบุนเค็งเริ่มตระหนักถึงสภาพความแตกแยก

¹ Png Poh-seng. (1969, March). The Straits Chinese in Singapore: A Case of Local Identity and Socio-Cultural Accommodation. *Journal of Southeast Asian History*. 10(1): 101.

² Yen Ching-Hwang. (1976, March). The Confucian Revival Movement in Singapore and Malaya, 1899-1911. *Journal of Southeast Asian Studies*. 7(1): 37.

³ Turnbull, C. M. (2005). *A History of Modern Singapore, 1819-2005*. pp. 116-117. and Shelly Chan. (2015, February). The Case for Diaspora: A Temporal Approach to the Chinese Experience. *The Journal of Asian Studies*. 74(1): 110.

ทางสังคมของชาวจีนในมาลายาที่แบ่งเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย ไม่มีความเป็นเอกภาพซึ่งเขาเห็นว่าเป็นผลมาจากการขาดการนำวัฒนธรรมจีน ซึ่งเป็นรากฐานของชาวจีนมาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตต่างๆ ที่จะเป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นชนร่วมเชื้อชาติเดียวกัน

เมื่อเดินทางกลับมาสิงคโปร์ ลิมบุนเค็งจึงเริ่มรณรงค์สร้างจิตสำนึกความเป็นจีนให้เกิดขึ้นในมาลายา ซึ่งมีได้มีแต่เฉพาะในสิงคโปร์เท่านั้น แต่ยังคงขยายไปยังปีนัง มะละกา เประ และสลังงอร์อันเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่มีชาวจีนทั้งพ่อค้าและแรงงานอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก¹ แต่ปัญหาในการดำเนินการคือ ชาวจีนในมาลายาส่วนมากปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตไปตามแบบชาวตะวันตกและชาวพื้นเมืองเนื่องจากเห็นว่าจะเป็นโอกาสที่ดีในด้านหน้าที่การงานและการดำรงอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ จึงมิได้ให้ความสำคัญกับการธำรงวัฒนธรรมจีนเท่าที่ควร ดังนั้นลิมบุนเค็งจึงพยายามผลักดันให้เกิดจิตสำนึกความเป็นจีนผ่านการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนและลัทธิขงจื้อในทุกรูปแบบ เช่น วรรณคดีให้ชาวจีนอพยพเรียนภาษาจีนกลาง ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนแทนภาษาถิ่น ให้ทุกโรงเรียนรับนักเรียนโดยไม่จำกัดภูมิลำเนา สร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชน ปรับเปลี่ยนการรวมกลุ่มจากเดิมที่เป็นสมาคมแช่สกุลให้เป็นการรวมตัวของทุกกลุ่มภาษาถิ่นโดยแบ่งแยกตามอาชีพ รวมทั้งส่งเสริมการตีพิมพ์เรื่องราวของแผ่นดินใหญ่ในหนังสือพิมพ์จีนเพื่อให้ชาวจีนอพยพได้ตระหนักถึงบ้านเกิดของตนมากยิ่งขึ้น

ผลสำคัญจากการปฏิรูปของลิมบุนเค็ง คือชาวจีนอพยพในมาลายาสามารถรวมเป็นหนึ่งเดียวกันได้มากขึ้น ความแบ่งแยกที่เคยเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางภูมิลำเนาและภาษาเริ่มหมดไป เกิดเป็นความรู้สึกของ “คนร่วมเชื้อชาติเดียวกัน” ซึ่งมีสถานะเป็น “คนกลุ่มหนึ่ง” ในอาณานิคมที่มีความเป็นตัวตนชัดเจน และต้องการความเท่าเทียมเช่นเดียวกับชนกลุ่มอื่น² อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิรูปสังคมของลิมบุนเค็งมิได้ชี้ช่องให้เกิดการตัดขาดออกจากสังคมพื้นเมืองแต่อย่างใด ชาวจีนยังสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ มีสัมพันธที่ดีกับชาวมาเลย์พื้นเมืองได้ เพียงแต่ควรตระหนักถึงความเป็นจีนของตนให้มากกว่าที่ผ่านมา ซึ่งลิมบุนเค็งได้สนับสนุนให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตบางส่วน เช่น การรณรงค์ให้ตัดเปีย ห้ามการมดเท่า และห้ามการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ เพื่อให้ชาวจีนอยู่ร่วมกับชาวพื้นเมืองได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นตัวตนและความเป็นคนร่วมเชื้อชาติเดียวกัน

แม้ว่าการรณรงค์ปฏิรูปทางสังคมของลิมบุนเค็งจะมีพื้นฐานมาจากความต้องการสร้างจิตสำนึกความเป็นเชื้อชาติเดียวกันในหมู่ชาวจีนอพยพ ในอีกแง่หนึ่งการรณรงค์นี้ส่งผลให้ชาวจีนในมาลายาเกิดความรู้สึกผูกพันกับมาตุภูมิมากขึ้นโดยเริ่มมองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินใหญ่ นับจากนี้ไปชาวจีนอพยพไม่ใช่กลุ่มคนที่ถูกตัดขาดจากบ้านเกิด แต่กลายเป็นกลุ่มคนนอกมาตุภูมิที่มีลักษณะทางวัฒนธรรม ภาษา และรูปแบบในการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับชาวจีนในแผ่นดินใหญ่

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวจีนในมาลายาได้นำไปสู่ความต้องการสร้างความสัมพันธ์แนบแน่นกับมาตุภูมิ ในมุมมองของลิมบุนเค็ง เขาเห็นความสำคัญของแผ่นดินใหญ่ในยุคที่กำลังปฏิรูปโดยมุ่งเน้นที่สถาบันและการบริหารในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งลิมบุนเค็งเชื่อว่า ความสำเร็จของการปฏิรูปจะกลายเป็นแรงสนับสนุนหรือ “backup” ให้กับชาวจีนอพยพที่มีสถานภาพเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนอพยพซึ่งยังจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากบ้านเกิดในทุกเมื่อที่ต้องการ อย่างไรก็ตามการที่จะได้รับความช่วยเหลือ

¹ Yen Ching-Hwang. (1982). Overseas Chinese Nationalism in Singapore and Malaya 1877-1912. *Modern Asia Studies*. 16(3): 401.

² Zheng, Liren. (1997). op.cit. p. 136.

อย่างเต็มศักยภาพนั้น ลิมบุนเค็งเห็นว่าจีนจะต้องได้รับการปฏิรูปและพัฒนาสถานะในสังคมโลกอย่างเต็มที่เสียก่อน ซึ่งชาวจีนในหลายาก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแผ่นดินใหญ่ทั้งในทางการเงินและในเชิงนโยบาย โดยอาศัยความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่อยู่ภายใต้อิทธิพลตะวันตกในขณะนั้น

ดังนั้นเมื่อเกิดการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิรูปสถาบันและโครงสร้างการบริหารประเทศในจีนภายใต้การปฏิรูปร้อยวัน (Hundred Days' Reform 1898) นำโดยคังโห้วเหว่ย (Kang Youwei) ชาวจีนในหลายาได้เข้าร่วมสนับสนุนอย่างเต็มที่ในฐานะคนร่วมเชื้อชาติที่ต้องการเห็นความเจริญรุดหน้าของมาตุภูมิ ตามแนวทางการปฏิรูปนั้นจะมองญี่ปุ่นเป็นแบบอย่างโดยสนับสนุนให้มีสถาบันจักรพรรดิภายใต้รัฐธรรมนูญ¹ การปฏิรูปของคังโห้วเหว่ยสุดท้ายไม่เป็นผลสำเร็จ ถูกระงับไปโดยพระนางซูสี (Empress-Dowager Cixi) ซึ่งทำการยึดอำนาจจากจักรพรรดิ Guangxu (Emperor Guangxu) และประกาศยกเลิกการปฏิรูปทั้งหมด หลังจากดำเนินการได้เพียง 103 วัน ถึงกระนั้นก็ตาม ลิมบุนเค็งยังคงเดินหน้าสนับสนุนฝ่ายปฏิรูปในจีนต่อไป โดยพยายามเรียกร้องให้พระนางซูสีคืนอำนาจให้กับจักรพรรดิ Guangxu และรื้อฟื้นแผนการปฏิรูปขึ้นมาใหม่²

การเข้าร่วมกับฝ่ายปฏิรูปในจีนนั้น ทำให้ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวจีนในหลายาเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมองเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของมาตุภูมิอย่างแท้จริง ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นพลังสำคัญที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในจีนตลอดครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทั้งในการปฏิวัติของซุนยัตเซ็นซึ่งหลายาได้กลายเป็นฐานการเคลื่อนไหวภายนอกแผ่นดินใหญ่ภายใต้การนำของสมาคมตงเหมิงหุย (Tongmenghui) รวมทั้งการเข้าร่วมขบวนการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ชาวจีนในหลายาเข้าร่วมกับชาวจีนแผ่นดินใหญ่ในฐานะ “ลูกหลานชาวจีน” ที่ไม่อาจทนเห็นแผ่นดินเกิดถูกญี่ปุ่นรุกรานได้อีกต่อไปโดยร่วมกันคว่ำบาตร (boycott) สินค้าญี่ปุ่นและต่อต้านการทำการค้ากับญี่ปุ่นในทุกรูปแบบ

การเกิดขึ้นของความรู้สึกชาตินิยมชาวจีนในหลายาและการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในแผ่นดินใหญ่นั้น มักถูกอธิบายด้วยความผูกพันกับมาตุภูมิซึ่งชาวจีนอพยพจะถูกปลุกกระตุ้นเข้ามาร่วมในฐานะที่เป็นคนร่วมเชื้อชาติ อย่างไรก็ตาม เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าความรู้สึกชาตินิยมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากการปรับตัว “ภายใน” ชุมชนจีนอพยพก่อนในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้สภาพสังคมที่เคยถูกแบ่งแยกและปกครอง อีกทั้งยังถูกล่อหลอมด้วยวัฒนธรรมอื่นมาอย่างยาวนาน ดังนั้นการอธิบายลักษณะทางชาตินิยมของชาวจีนอพยพที่มุ่งไปสู่การถูกปลุกกระตุ้นและการให้ความช่วยเหลือแก่มาตุภูมิจึงอาจเป็นการอธิบายที่ “ข้าม” พัฒนาการทางสังคมระดับพื้นฐานซึ่งแท้จริงแล้วมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางชาตินิยมดังกล่าว ดังเช่นในการปฏิวัติของซุนยัตเซ็นนั้น ลูกจ้างและแรงงานอพยพซึ่งถูกล่อหลอมความเป็นจีนร่วมกันผ่านการถ่ายทอดวัฒนธรรมและลัทธิขงจื้อโดยกลุ่มปฏิรูปของลิมบุนเค็งต่อมาได้กลายเป็นพลังสนับสนุนหลักของการปฏิวัติ พวกเขาให้ความสนใจกับการปลุกกระตุ้นในทุกรูปแบบ ทั้งภาพการ์ตูนในหนังสือพิมพ์ การเปิด public lecture รวมถึงเข้าร่วม night school ที่สอดแทรกความคิดชาตินิยมและการปฏิวัติในบทเรียน ซึ่งการปลุกกระตุ้นเหล่านี้มีส่วนทำให้จิตสำนึกความเป็นจีนถูกดึงไปเชื่อมโยงกับแผ่นดินเกิด ลูกจ้างแรงงานบางส่วนถึงกับเดินทางไปยังฮ่องกงเพื่อเตรียมตัวเข้าร่วมกับกลุ่มปฏิวัติในแผ่นดินใหญ่³

¹ Bailey, Paul J. (2001). *China in the Twentieth Century*. p. 61.

² en Ching-Hwang. (1982). op.cit. pp. 417-418.

³ Zheng, Liren. (1997). op.cit. p. 243.

ชาตินิยมชาวจีนกับการรักษาประโยชน์ในดินแดนอพยพในยุคประกาศเอกราช, 1945-1957

การแสดงออกทางชาตินิยมและความผูกพันกับมาตุภูมิของชาวจีนอพยพในมลายาเริ่มลดลงเมื่อเกิดปัญหาในด้านการบริหารประเทศของพรรคก๊กมินตั๋ง (Guomindang) จนเป็นเหตุให้ชาวจีนในมลายาเริ่มหมดศรัทธาในรัฐบาล อีกทั้งญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองมลายาใน ค.ศ. 1942 ชาวจีนจึงต้องหันมาต่อสู้เพื่อปกป้องดินแดนอพยพของตนมากขึ้น จนกระทั่งญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงคราม พลังชาตินิยมและความเชื่อมั่นของชาวจีนอพยพในมลายาที่มีต่อมาตุภูมิลดลงยิ่งยวดลง เนื่องจากเกิดความแตกแยกระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Chinese Communist Party) จนกลายเป็นสงครามกลางเมือง ความขัดแย้งระหว่างสองพรรคได้สะท้อนให้เห็นถึงการแก่งแย่งอำนาจระหว่างชาวจีนด้วยกันเองซึ่งไม่ใช่การรวมตัวอย่างมีเอกภาพของคนร่วมเชื้อชาติ อีกทั้งชาวจีนในมลายาก็ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากมาตุภูมิมากนักในระยะที่ประสบปัญหาคับขันระหว่างสงคราม ความเชื่อมั่นศรัทธาในมาตุภูมิของชาวจีนในมลายาจึงเริ่มลดลงและหันมาให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวในดินแดนอพยพมากขึ้น ดังเช่นในกรณีการเรียกร้องสถานะความเป็นพลเมือง มลายาในยุคการประกาศเอกราช

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง อังกฤษกลับเข้ามาปกครองมลายาและวางนโยบายเพื่อการรวมชาติภายใต้ระบบสหภาพ (The Malayan Union 1946) และสหพันธรัฐ (The Federation of Malaya 1948) ซึ่งทั้งสองแนวทางนี้จะส่งผลกระทบต่อสถานะภาพและการดำรงอยู่ของชุมชนจีนในมลายาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นชาวจีนในมลายายุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาในดินแดนที่ตนอพยพเข้ามามากกว่าการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในมาตุภูมิซึ่งอยู่ห่างไกล พลังชาตินิยมที่ก่อเกิดในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 กำลังแปรเปลี่ยนเป็นพลังการต่อสู้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของในดินแดนที่ตนอาศัยอยู่และมีส่วนร่วมในการพัฒนามาอย่างยาวนาน

ตามแผนการจัดตั้งสหภาพมลายานั้น อังกฤษมีแนวทางที่จะให้ความเท่าเทียมกันกับทุกเชื้อชาติในมลายา ซึ่งประกอบด้วยมาเลย์ จีน และอินเดีย ผู้นำกลุ่มชาวจีนคนสำคัญในขณะนั้นคือ ตันเซ่งลัก (Tan Cheng Lock ค.ศ. 1887-1960) ได้เป็นตัวแทนเข้าเจรจากับฝ่ายรัฐบาลอังกฤษ¹ เขาเห็นด้วยว่าชาวจีนควรได้รับสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกับกลุ่มชาติอื่นๆ เพราะหากมองถึงคุณูปการของชาวจีนที่มีต่อดินแดนนี้ ก็นับได้ว่าไม่ได้น้อยไปกว่าชนพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการต่อสู้กับญี่ปุ่นในช่วงที่ถูกยึดครองก็ได้แสดงให้เห็นถึงความภักดีของชาวจีนที่มีต่อ มลายา ดังนั้นชาวจีนควรได้รับสถานะภาพการเป็นประชากรอย่างเท่าเทียมเพื่อนำไปสู่การสร้างชาติเพื่อชาว มลายันทุกคน (Malaya for the Malaysians)

อย่างไรก็ตาม เมื่ออังกฤษเตรียมประกาศแผนจัดตั้งสหภาพมลายากลับเกิดการต่อต้านอย่างมากจากชาวมมาเลย์ที่ต้องการรักษาฐานะภาพในฐานะเจ้าของดินแดน ชาวมมาเลย์รวมตัวกันคัดค้านอย่างรุนแรงโดยมีพรรค UMNO (The United Malays National Organization 1946) เป็นแกนนำ ผู้นำพรรคได้ยื่นขอสหภาพของชาวมมาเลย์รวมทั้งผลักดันแนวทางที่จะนำไปสู่การสร้างชาติสำหรับชาวมมาเลย์ (Malaya for the Malays) โดยสิ่งสำคัญที่ต้องคงไว้คือ อำนาจทางการเมืองและการบริหารประเทศของชาวมมาเลย์เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ให้กับชาวมมาเลย์อย่างเต็มที่ ชาวจีนและอินเดียเป็นเพียงผู้ที่เข้ามาพำนักอาศัยในพื้นที่ของชาวมมาเลย์เท่านั้น ไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมือง สิทธิทางการเมืองที่ชาวจีนเรียกร้องให้พิจารณาใหม่

¹ Comber, Leon. (1983). *13 May 1969: A Historical Survey of Sino-Malay Relations*. p. 29.

เมื่อชาวมาเลย์มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีทัดเทียมชาวจีน จากข้อเรียกร้องและแรงต่อต้านส่งผลให้อังกฤษต้องยกเลิกการจัดตั้งสหภาพมลายาในที่สุด

หลังจากที่นโยบายจัดตั้งสหภาพมลายาถูกต่อต้านอย่างหนักจากชาวมาเลย์ซึ่งมองว่าตนเองเป็นเจ้าของประเทศแต่ต้องแบ่งสิทธิประโยชน์บางส่วนให้กับผู้อพยพ อังกฤษจึงพิจารณาแผนรวมชาติมลายาใหม่และประกาศแผนการจัดตั้งสหพันธรัฐมลายา ซึ่งข้อกำหนดต่างๆ จะเป็นไปตามความต้องการของผู้นำมาเลย์ในอันที่จะส่งเสริมอำนาจของสุลต่านประจำรัฐและรักษาผลประโยชน์ของชาวมาเลย์โดยให้ชาวมาเลย์ได้รับสิทธิพิเศษมากกว่าเชื้อชาติอื่น แต่เนื่องจากชาวจีนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดตั้งสหพันธรัฐมลายา ทำให้เกิดการต่อต้านและชาวจีนต้องแสดงพลังเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของเชื้อชาติตน

ชาวจีนไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งสหพันธรัฐใน 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ การรวมรัฐบริเวณคาบสมุทรมลายูเพียง 11 รัฐแต่ไม่รวมสิงคโปร์ ซึ่งถ้าหากมีการรวมสิงคโปร์ด้วยจะทำให้ชาวจีนกลายเป็นคนส่วนใหญ่ของสหพันธรัฐ ประเด็นที่ 2 คือ นโยบายของสหพันธรัฐจะควบคุมการให้สิทธิการเป็นพลเมืองอย่างเข้มงวดมาก เช่น ต้องเกิดในดินแดนสหพันธรัฐหรือมีบิดามารดาเกิดในสหพันธรัฐ สามารถใช้ภาษา มาเลย์และภาษาอังกฤษได้ดี ซึ่งจะส่งผลให้มีชาวจีนไม่ถึงร้อยละ 10 ที่จะได้รับสิทธิการเป็นพลเมือง นอกจากนี้ชาวจีนก็ยังไม่พอใจที่อังกฤษร่วมมือกับผู้นำชาวมาเลย์โดยไม่ให้ชาวจีนมีส่วนร่วมทั้งๆ ที่เป็นคนส่วนใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งและถือว่ามลายาเป็นเสมือนบ้านของตนเช่นกัน ดังนั้นชาวจีนจึงต่อต้านและกลายเป็นแกนนำชาวต่างด้าวในการคัดค้านการจัดตั้งสหพันธรัฐมลายา เริ่มเรียกร้องความเป็นพลเมืองอย่างเท่าเทียมกันสำหรับคนทุกเชื้อชาติ ซึ่งชาวจีนเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับมลายา การให้สิทธิการเป็นพลเมืองที่ไม่เท่าเทียมกันจะทำให้เกิดความแตกแยกจนเป็นเหตุให้ชาวจีนและชาวมาเลย์ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ในที่สุด อย่างไรก็ตามอังกฤษและผู้นำมาเลย์ไม่ฟังเสียงต่อต้าน ยังคงยืนยันประกาศจัดตั้งสหพันธรัฐมลายาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1948

เมื่อไม่สามารถเจรจาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองได้ ชาวจีนจึงเริ่มออกมาเคลื่อนไหวโดยมีทั้งกลุ่มของตนเชิงลับและชาวจีนฝ่ายนิยมคอมมิวนิสต์ภายใต้การปลุกระดมของพรรค MCP (The Malayan Communist Party) ซึ่งลุกขึ้นมาก่อจลาจลด้วยยุทธวิธีแบบกองโจร¹ เช่น การลักขโมย เผาสวนยางพารา ก่อความวุ่นวายในเหมืองแร่ดีบุก นัดหยุดงานเพื่อทำให้ธุรกิจการค้าหยุดชะงักจนโรงงานของชาวอังกฤษไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากต้องพึ่งพาแรงงานชาวจีน การประท้วงหยุดงานอย่างต่อเนื่องได้ส่งผลให้เศรษฐกิจตกต่ำและกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในมลายา อังกฤษจึงประกาศใช้กฎหมายเพื่อควบคุมสถานการณ์ ชาวจีนที่นิยมคอมมิวนิสต์ตอบโต้มาตรการอันแข็งกร้าวโดยการลอบสังหารนักธุรกิจชาวอังกฤษ จนในที่สุดอังกฤษต้องประกาศภาวะฉุกเฉินในวันที่ 18 มิถุนายน 1948 และประกาศให้พรรค MCP เป็นพรรคผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามพรรค MCP ยังคงแสดงบทบาทในฐานะแกนนำเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ให้กับชาวจีนต่อไป ซึ่งชาวจีนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนขบวนการของคอมมิวนิสต์และเชื่อมั่นว่า MCP จะช่วยเรียกร้องสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกับชาวมาเลย์ได้

ท่ามกลางการก่อความวุ่นวายของชาวจีนที่นิยมคอมมิวนิสต์ส่งผลให้อังกฤษผลักดันการจัดตั้งองค์กรที่จะเป็นปากเสียงให้กับชาวจีนเพื่อแทนที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์คือ พรรค MCA (The Malayan Chinese Association 1948) โดยมีนายตันเซ่งลักเป็นประธาน จุดมุ่งหมายหลักคือ การรักษาผลประโยชน์ของ

¹ Lockard, Craig A. (2009). *Southeast Asia in World History*. p. 167.

ชาวจีน¹ รวมทั้งแสวงหาโอกาสทางการเมืองและการบริหารประเทศโดยการเป็นพันธมิตรกับผู้นำชาวมลายู
อย่างไรก็ตาม ผู้นำฝ่าย UMNO ยังคงพยายามสถาปนาอำนาจสูงสุดในดินแดนมลายาโดยผลักดัน
ให้อังกฤษมอบสิทธิการปกครองให้กับชาวมลายู เมื่อคนจีนได้ทราบข้อเรียกร้องของผู้นำมลายูก็ไม่พอใจมาก
เกิดการปะทะกันระหว่างชาวจีนกับชาวมลายูในรัฐต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนชาวจีนในป็นังถึงขั้นจะ
แยกป็นังออกจากสหพันธรัฐ อังกฤษจึงเข้ามาไกล่เกลี่ยโดยชี้แจงให้ชาวจีนเข้าใจว่า มีความจำเป็นที่จะต้องให้
อำนาจทางการเมืองกับชาวมลายูเพื่อการวางนโยบายบริหารประเทศที่จะช่วยพัฒนาสถานะทางเศรษฐกิจ
ของชาวมลายู ในขณะที่ชาวจีนเองมีสถานะทางเศรษฐกิจดีอยู่แล้ว รวมทั้งชี้แนะให้พรรคการเมืองของชาวจีน
เข้าร่วมกับพรรค UMNO และจัดตั้งเป็นพรรคพันธมิตร (National Alliance) โดยรวมพรรคการเมืองของ
ชาวมลายูจีน และอินเดียไว้ด้วยกันเพื่อให้เกิดความประนีประนอม โดยให้ตัวแทนของทั้ง 3 เชื้อชาติมีส่วนร่วม
ทางการเมืองอย่างเท่าเทียม ไม่ให้เชื้อชาติใดมีอำนาจแต่เพียงเชื้อชาติเดียวอันจะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอีก
ใน ค.ศ.1955 อังกฤษได้จัดให้มีการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งสหพันธรัฐ พรรคพันธมิตรลงสมัคร
รับเลือกตั้งและนำเสนอประเด็นการหาเสียงในเรื่องการเรียกร้องเอกราชส่งผลให้ได้รับคะแนนเสียงจำนวนมาก
และได้เป็นพรรครัฐบาล แต่นโยบายของพรรค UMNO และ MCA ยังคงมีความขัดแย้งและไม่สามารถตกลง
กันได้ในเรื่องสิทธิการเป็นพลเมืองของชาวมลายูและชาวต่างด้าว ซึ่งนายตันเซ่งลักพยายามเรียกร้องสิทธิ
ของชาวจีนต่อไปโดยยื่นข้อเสนอต่างๆ เช่น ให้คนจีนมีสิทธิทำงานในระบบข้าราชการ ประชากรสหพันธรัฐ
ต้องได้รับการยอมรับจากรัฐบาลอย่างเท่าเทียมกัน แต่พรรค UMNO ก็พยายามจะรักษาประโยชน์ให้กับชาวมลายู
มากกว่าจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาวจีนและชาวอินเดีย ทำให้ชาวจีนเริ่มวิพากษ์วิจารณ์การเจรจาต่อรอง
เพื่อรักษาผลประโยชน์และสถานะทางสังคมของชาวจีนมากขึ้นทุกขณะ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความขัดแย้งภายในพรรคพันธมิตรแต่พรรคสมาชิกยังคงมีจุดมุ่งหมาย
เดียวกันคือ การเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ โดยผลักดันให้อังกฤษยอมมอบเอกราชภายหลังจากที่ร่าง
รัฐธรรมนูญสำหรับสหพันธรัฐดำเนินการเสร็จเรียบร้อย ในการเจรจาเพื่อร่างรัฐธรรมนูญยังคงเกิดความขัดแย้ง
ระหว่าง UMNO กับ MCA ในหลายเรื่อง ทั้งในเรื่องศาสนาและภาษาประจำชาติ นโยบายด้านการศึกษา และ
สิทธิพิเศษของชาวมลายู ในที่สุดร่างรัฐธรรมนูญเสร็จใน ค.ศ.1957 แต่ในภาพรวมชาวมลายูยังไม่พอใจ
กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้เท่าไรนัก เนื่องจากยังให้ความสำคัญกับชาวมลายูไม่มากพอ ส่วนชาวจีนก็
ไม่พอใจเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการมีบทบัญญัติรับรองสิทธิบางประการไว้ให้ชาวมลายูในฐานะ
เจ้าของประเทศเช่น การสงวนที่ดินทำกิน โควตาข้าราชการ การออกใบอนุญาตประกอบธุรกิจ และการจัดสรร
เงินช่วยเหลือการศึกษาแก่ชาวมลายู นอกจากนี้พรรค UMNO ยังให้กำหนดศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งรัฐ
และภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติ สำหรับภาษาอังกฤษนั้นจะใช้เป็นภาษาราชการเป็นเวลาอย่างน้อย
10 ปีนับจากวันได้รับเอกราช ซึ่งในภายหลังรัฐบาลได้ประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติใน ค.ศ.1967
จากข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญจะเห็นอย่างชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญที่จะประกาศหลังได้รับเอกราชมุ่งเน้น
การรักษาสิทธิประโยชน์ให้กับชาวมลายูซึ่งจะกลายเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญเหนือเชื้อชาติอื่น อีกทั้งข้อบัญญัติ
ในรัฐธรรมนูญยังแฝงไว้ด้วยความต้องการให้ชาวมลายูเป็นเจ้าของดินแดน ส่วนชาวจีนและอินเดียเป็นเพียง

¹ บุชกร กาญจนจारी. (2544). *เปลวไฟเลื่อมมลายานาค: รวมบทอ่านคัตสรรประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*.
หน้า 96. และ Roff, Margaret. (1965, September). The Malayan Chinese Association, 1948-65. *Journal of
Southeast Asian History*. 6(2): 42.

ผู้อพยพที่เข้ามาอาศัยในประเทศของชาวมาเลย์เท่านั้น ดังนั้นภายหลังการประกาศเอกราชใน ค.ศ.1957 สหพันธรัฐมาลายาจึงยังไม่มีความเป็นเอกภาพที่แท้จริง การแบ่งแยกทางเชื้อชาติยังคงดำเนินต่อไปซึ่งทำให้ชาวจีนต้องต่อสู้เพื่อรักษาผลประโยชน์และสิทธิการเป็นพลเมืองของตนในดินแดนอพยพจนถึงทศวรรษที่ 1960

บทสรุป

การเกิดขึ้นของชาตินิยมในกลุ่มชาวจีนมาลายาเป็นผลจากการกระตุ้นจิตสำนึกความเป็นจีนผ่าน การปฏิรูปเชิงสังคมและวัฒนธรรมซึ่งส่งผลให้ชาวจีนอพยพที่มาจากต่างภูมิภาคสำเนาและภาษาถิ่นสามารถ รวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกันได้ และส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการสร้างสถานะหรือตัวตนที่เด่นชัดของชาวจีน ในดินแดนอาณานิคม หรือดินแดนโพ้นทะเลที่มีชนพื้นเมืองและเจ้าอาณานิคมเป็นชนกลุ่มสำคัญ ความเป็นจีน ที่เกิดขึ้นนี้ต่อมาได้กลายเป็นพลังสำคัญในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในแผ่นดินเกิด เมื่อจิตสำนึกของชาวจีนอพยพได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับการเหตุการณ์ในมาตุภูมิโดยผ่านการรณรงค์ทางการเมือง ในรูปแบบต่าง ๆ ชาวจีนเหล่านี้เริ่มมองเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของมาตุภูมิอย่างชัดเจนและมีความจำเป็นยิ่ง ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือในฐานะคนร่วมเชื้อชาติเดียวกัน ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติดังกล่าว ส่งผลให้ความรู้สึกชาตินิยมนี้ยังคงอยู่ในชุมชนชาวจีนอพยพเสมอมาแม้ปราศจากแรงปลุกเร้าจากมาตุภูมิ

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจภายในมาลายาในช่วง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมทั้งความขัดแย้งภายในจีนแผ่นดินใหญ่ ได้กลายเป็นปัจจัยใหม่ที่กระตุ้นให้ชาวจีน อพยพหันกลับมามองตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมาลายา ดังนั้นเมื่อแผนการรวมชาติและการประกาศ เอกราชในกลางทศวรรษ 1950 อาจนำไปสู่การลดทอนสถานะการเป็นพลเมือง ชาวจีนอพยพจึงเริ่มแสดง พลังชาตินิยมอีกครั้งเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมกันกับเชื้อชาติอื่นและคงไว้ซึ่งสิทธิประโยชน์ของพวกตนใน ดินแดนอพยพ

เอกสารอ้างอิง

- บุษกร กาญจนจारी. (2544). *เปลวไฟล้อมลายนาคร: รวมบทอ่านคัตสรรประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พรรณี บัวเล็ก. (2550). กำเนิดและวิถีชีวิตของชนชั้นแรงงานรับจ้างในประเทศไทยในช่วงปลายคริสต์ ศตวรรษที่ 18 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19. *วารสารสมาคมประวัติศาสตร์*. 29: 120-158.
- (2545). *ลักษณะของนายทุนไทยในช่วงระหว่างพ.ศ. 2547-2482: บทเรียน จากความรุ่งโรจน์สู่โศกนาฏกรรม*. กรุงเทพฯ: พันธกิจ.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2547). *จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: แบรินด์เอจ.
- (2545). *The Overseas Chinese: ลอดลายมังกรโพ้นทะเล*. กรุงเทพฯ: Thaicoon Book.
- (2537). *รากเหง้าอิทธิพลการเมืองจีนในอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาตำราทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุษณีย์ กรรณสูตรและพัชรี ลิโรรส. (2516). *พื้นฐานการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในกลุ่มประเทศเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- Bailey, Paul J. (2001). *China in the twentieth century*. 2nded. Massachusetts: Blackwell.
- Chan, Shelly. (2015, February). The Case for Diaspora: A Temporal Approach to the Chinese Experience. *The Journal of Asian Studies*. 74(1): 107-128.
- Cheng Lim-Keak. (1985). *Social Change and the Chinese in Singapore: A Socio-Economic Geography with Special Reference to Bang Structure*. Singapore: National University of Singapore Press.
- Chong, Alan. (2015). *Great Peranakans: Fifty Remarkable Lives*. Singapore: The Asian Civilisations Museum.
- Comber, Leon. (1983). *13 May 1969: A Historical Survey of Sino-Malay Relations*. Kuala Lumpur: Art Printing Works.
- Godley, Michael R. (1973, March). Chang Pi Shih and Nanyang Chinese Involvement in South China's Railroads, 1896-1911. *Journal of Southeast Asian Studies*. 4(1): 16-30.
- Kwong, Luke S. K. (2000, July). Chinese Politics at the Crossroads: Reflections on the Hundred Days Reform of 1898. *Modern Asian Studies*. 34(3): 663-695.
- Lees, Lynn Hollen. (2009, January). Being British in Malaya, 1890-1940. *The Journal of British Studies*. 48(1): 76-101.
- Lockard, Craig A. (2009). *Southeast Asia in World History*. New York: Oxford University Press.
- Mackerras, Colin. (1998). *China in transformation 1900-1949*. New York: Longman.
- McKeown, Adam. (2001). *Chinese Migrant Networks and Cultural Change: Peru, Chicago, Hawaii, 1900-1936*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Png Poh-seng. (1969, March). The Straits Chinese in Singapore: A Case of Local Identity and Socio-Cultural Accomodation. *Journal of Southeast Asian History*. 10(1): 95-114.
- Reid, Anthony. (2015). *A History of Southeast Asia: Critical Crossroads*. Chichester, England: Wiley Blackwell.
- Roff, Margaret. (1965, September). The Malayan Chinese Association, 1948-65. *Journal of Southeast Asian History*. 6(2): 40-53.
- Spence, Jonathan D. (1990). *The Search for Modern China*. New York: W. W. Norton.
- Turnbull, C. M. (2005). *A History of Modern Singapore, 1819-2005*. Singapore: NUS Press.
- Wang Gungwu. (1959). *A Short History of the Nanyang Chinese*. Singapore: Eastern University Press.
- (1996). Merchants Without Empire: The Hokkien Sojourning Communities. In *Merchant Networks in the Early Modern World*, edited by Sanjay Subrahmanyam, pp. 50-71. Singapore: Variorum.
- Wu Xiao an. (2010) *Chinese Business in the Marketing of a Malay State, 1882-1941: Kedah and Penang Singapore*: NUS Press

- Yao Souchou. (1987, August). Ethnic Boundaries and Structural Differentiation: An Anthropological Analysis of the Straits Chinese in Nineteenth Century Singapore. *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*. 2(2): 209-230.
- Yen Ching-Hwang. (1976, March). The Confucian Revival Movement in Singapore and Malaya, 1899-1911. *Journal of Southeast Asian Studies*. 7(1): 33-57.
- (1982). Overseas Chinese Nationalism in Singapore and Malaya 1877-1912. *Modern Asia Studies*. 16(3): 397-425.
- (2008). *The Chinese in Southeast Asia and beyond: Socio-economic and political Dimensions*. Singapore: World Scientific.
- Yong, C. F. (1992). *Chinese Leadership and Power in Colonial Singapore*. Singapore: Times Academic.
- and R. B. McKenna. (1990). *The Kuomintang Movement in British Malaya, 1912-1949*. Singapore: Singapore University Press.
- Zheng, Liren. (1997). Overseas Chinese Nationalism in British Malaya. Dissertation, Ph.D. Ithaca: Faculty of the Graduate School Cornell University.